

وضعیت کتابخانه‌های آموزشی (مقطع متوسطه) استان کهگیلویه و بویراحمد

تربیا شرافتی^۱

چکیده

در این تحقیق وضعیت کتابخانه‌های آموزشی مقاطع متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد بررسی شده است. جامعه آماری، همه کتابخانه‌های آموزشی مقاطع متوسطه استان را در برمی‌گیرد که ۲۸۲ کتابخانه هستند. نوع پژوهش توصیفی و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه است که از طریق اداره آموزش و پرورش هر منطقه میان آموزشگاه‌ها توزیع شد. نتایج پژوهش از این قرارند: کمبود کتاب و روزآمد نبودن مجموعه، کمبود بودجه، کمبود نیروی متخصص، نامناسب بودن فضای کتابخانه‌ها، کمبود تجهیزات، نبود نشریات ادواری، کمبود وسایل دیداری - شنیداری، کمبود کتاب مرجع، استفاده نکردن از فناوری اطلاعات و نامناسب بودن زمان استفاده از کتابخانه. در پایان پیشنهادهایی برای بهینه‌سازی کتابخانه‌های آموزشی در این استان ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها

کتابخانه‌های آموزشی، مقطع متوسطه، بررسی وضعیت، کهگیلویه و بویراحمد

مقدمه

آموزش و پرورش را می‌توان زیربنایی‌ترین و مهم‌ترین نهاد هر جامعه به‌شمار آورد، چرا که فرداهای جامع بشری توسط نظام‌های تعلیم و تربیت رقم زده می‌شود. آموزش و پرورش با بهره‌گیری از ظرفیت بالقوه خود، می‌تواند بانی رشد و اعتلا، یا نابودی و زوال بشریت در آینده باشد.

این نهاد، با رشد و تکامل افراد بشر سروکار دارد و دارای فرآیندی است که با ارائه اطلاعات و مهارت‌های لازم، فرد را از وضع موجود به وضع مطلوب می‌رساند. اما امروزه، دانش تعلیم و تربیت با چالش‌های جدیدی روبروست، از یک سو آنبوه اطلاعات و پیشرفت علم و فناوری؛ و از سوی دیگر فرآیند آموزش که محدود به کتاب‌های درسی است. در چنین شرایطی مفاهیم اساسی

تعلیم و تربیت باید بازنگری شوند.

آموزش زندگی انسان‌ها با علم گره خورده است و یادگیری فقط در محدوده کلاس و مدرسه نیست. آموزش و پرورش باید با ساختاری انعطاف پذیر، اهداف خود را متناسب با زمان به پیش برد.

این پژوهش به کتاب و کتابخانه در مدارس توجه دارد که یکی از جلوه‌های فرهنگی حیات بشری است. کتاب

یکی از اهداف مهم آموزش و پرورش ایجاد خلاقیت و پرورش استعداد های دانش آموزان و سوق دادن آنها به سوی نوعی یادگیری خودتکلیف‌گرفته است.

محصول تفکر و اندیشه، و موجب تحولات در جهان امروز است. مدرسه در جایگاه یک نهاد آموزشی باید با ایجاد کتابخانه، مروج فراگیری در میان دانش آموزان باشد. کتابخانه‌های آموزشی، پل آشنایی میان دانش آموزان و دنیای دانش مکتوب فراتر از مدرسه به شمار می‌روند. کتاب و کتابخانه که ابزار تحقیق و پژوهش است نمی‌تواند از آموزش منگک شود. تحولات سریع دنیای امروز، انفجار اطلاعات و پیشرفت فناوری‌های اطلاعاتی ایجاب می‌کند، در کنار آموزش مبتنی بر کتاب‌های درسی که نمی‌تواند جوابگوی کنجکاوی روزانه فرد باشد، کتابخانه‌ها با منابع جدید و غنی نقش مکمل آموزشی را ایفا کنند.

بیان مسئله

یکی از اهداف مهم آموزش و پرورش، ایجاد خلاقیت و پرورش استعداد های دانش آموزان و سوق دادن آنها به سوی نوعی یادگیری خودتکلیف‌گرفته است. رسیدن به این هدف، امکانات و ابزار مناسب و کافی را می‌طلبد. کتابخانه‌های آموزشی یکی از ابزارهای کمک آموزشی است که می‌تواند نقش مهمی را در این فرآیند ایفا کند.

از طرف دیگر با پیشرفت علم و فناوری، عمر متوسط دانش بشری ۳۵ تا ۵۰ سال تخمین زده شده است و در چنین شرایطی برنامه‌ریزان آموزشی نمی‌توانند به‌طور مرتب بر حجم کتاب‌ها بیفزایند. تا دانش آموزان را با ایجاد

جدید دانش آشنا سازند، لذا تاهاراه حل ممکن، ایجاد مهارت در افراد برای رساندن خود به اطلاعات جدید با استفاده از کتاب و کتابخانه است. اهمیت این مسئله در دوره متوسطه بیشتر احساس می‌شود چرا که در این سن کنجکاوی و ایجاد پرسش در ذهن نوجوانان به اوج می‌رسد. دانش آموزشی که در مقطع متوسطه با فرهنگ مطالعه و تحقیق آشنا شوند، به علت تأثیر عمیق و ماندگار آن، در دانشگاه نیز روحیه پژوهش خود را که تضمین کننده موفقیت آنهاست حفظ می‌کنند.

اما اینکه جایگاه کتابخانه‌های آموزشی در فرآیند آموزش رسمی کشور کجا قرار دارد، نیاز به تحقیق و پژوهش دارد. تحقیق حاضر به بررسی وضعیت این کتابخانه‌ها در استان کهگیلویه و بویراحمد می‌پردازد.

اهداف پژوهش

۱. بررسی وضعیت موجود کتابخانه‌های آموزشی (مقطع متوسطه) استان کهگیلویه و بویراحمد از نظر منابع، تجهیزات، فضا و نیرو؛
۲. شناخت موانع و مشکلات احتمالی موجود در کتابخانه‌ها؛
۳. ارائه پیشنهاد برای بالا بردن کیفیت خدمات کتابخانه‌ها.

پرسش‌های اساسی پژوهش

۱. بیشترین اوقات استفاده از کتابخانه‌های آموزشی چه زمانی است؟
۲. بودجه کتابخانه‌های آموزشی مقطع متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد از چه محل یا محل‌هایی تأمین می‌شود؟
۳. آیا میان کتابخانه‌های آموزشی مقطع متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد با دیگر کتابخانه‌های این استان ارتباط اطلاعاتی وجود دارد؟
۴. چه فعالیت‌هایی برای جذب دانش آموزان به کتابخانه‌ها صورت می‌گیرد؟
۵. جایگاه فناوری آموزشی و فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌ها کجاست؟
۶. وضعیت کتابخانه‌ها از نظر نیروی انسانی متخصص چگونه است؟

۷. وضعیت کتابخانه‌ها از نظر تعداد منابع چگونه است؟
 ۸. دلایل کارآمد نبودن احتمالی کتابخانه‌های آموزشگاهی (مقطع متوسطه) استان کهگیلویه و بویراحمد چیست؟

روش و جامعه پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی پاروکرد توصیفی است. جامعه پژوهش، همه کتابخانه‌های آموزشگاهی (مقطع متوسطه) استان کهگیلویه و بویراحمد است. ۲۸۳ آموزشگاه متوسطه در استان وجود دارد که به کمک اداره آموزش و پرورش هر منطقه، پرسشنامه‌ای میان آنها توزیع و سپس گردآوری شد. از این تعداد ۴ آموزشگاه متوسطه عشایری استان به علت در دسترس نبودن، حذف شدند. اطلاعات گردآوری شده با استفاده از نرم افزار اکسل پردازش شد.

پیشینه تحقیق در خارج از کشور

بررسی‌هایی که در ایران و خارج از ایران درباره کتابخانه‌های آموزشگاهی انجام شده، نشان از اهمیت و نقش این کتابخانه‌ها در تداوم امر آموزش می‌دهد. پایان‌نامه دکترای طاهره علمی در ۱۹۷۹ به کتابخانه‌های دبیرستان شهر تهران اختصاص دارد. جامعه آماری این تحقیق ۶۰ دبیرستان شهر تهران بود. در این تحقیق در دو زمینه عوامل درونی و بیرونی، علل پویا نبودن این کتابخانه‌ها بررسی شده است و در نهایت چنین نتیجه گرفته شد:

- کتابخانه‌های دبیرستانی فاقد کتابدار باپست سازمانی هستند؛

- بودجه خاص در دبیرستان‌ها برای کتابخانه وجود ندارد؛

- نسبت کتاب به دانش آموز در هر کتابخانه زیر استاندارد است؛

- رده بندی، مجموعه سازی و سازماندهی در کتابخانه‌های آموزشگاهی نامناسب است (۵).

جادویگا کولودزیسکا^۱ در ۱۹۹۶ در تحقیقی با عنوان کتابخانه در نظام آموزش و پرورش به عنوان کیفیت به بررسی ساختار آموزش و پرورش لهستان پرداخته است. وی معتقد است که برای ایجاد دگرگونی در ساختار آموزش

و پرورش باید تشکیلات آن را به نفع گسترش تحصیلات متوسطه دگرگون کرد. زیرا نوجوانانی که از آموزش و پرورش دبستانی و دبیرستانی نامناسبی برخوردار بوده‌اند وقتی به دانشگاه راه می‌یابند، عادت یادداشت برداری را از آن دوران با خود به دانشگاه می‌آورند و آن را تداوم می‌بخشند.

نتایجی که از این تحقیق به دست آمده است عبارت است از:

۱. مدرسه‌ها توان خود را برای ایجاد انگیزه مطالعه از دست داده‌اند و وسایل ارتباط جمعی جایگزین وسایل سنتی آموزش تلقی می‌شوند؛
۲. مطالعه کتاب و متون عمیق و برتر میان دانش آموزان عاملی مثبت تلقی نمی‌شود؛
۳. دانش آموزان بیشتر به یادگیری از طریق فناوری‌های جدید تمایل دارند و کمتر به خواندن علاقه نشان می‌دهند (۴).

پیشینه تحقیق در ایران

آسایش در ۱۳۵۶ در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود به مقایسه کتابخانه‌های دبیرستانی ایران (تهران) و بریتانیا پرداخت و به این نتیجه رسید که کتابخانه‌های مدارس هیچ نقشی در نظام آموزشی ندارند. در نتیجه آموزش، یکسویه پیش می‌رود و نیازی به کتابخانه دیده نمی‌شود. وی در پایان پیشنهاد کرده است که در روش تدریس تغییراتی به وجود بیاید و دیگر اینکه برای مسئول کتابخانه‌های مدارس یک پست سازمانی در وزارت آموزش و پرورش ایجاد شود (۱).

باب الحوائجی در ۱۳۶۶ پژوهشی با عنوان «علل عدم تداوم و پویایی کتابخانه‌های دبیرستانی در ایران انجام داد. او در این تحقیق عوامل درونی و بیرونی را دلیل نبود رشد و تداوم نداشتن کتابخانه‌های دبیرستانی در ایران می‌داند. عوامل درونی به نظام آموزشی ایران و عوامل بیرونی به مسائل خاص اجتماعی مربوط می‌شود. جامعه آماری این تحقیق، تعدادی از مدارس تهران است (۲).

سلوکی در ۱۳۷۵ در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «ارزیابی امکانات و خدمات اطلاع‌رسانی در آموزشگاه‌های مجری نظام جدید آموزش متوسطه شهر تهران و ارائه پیشنهاد برای بهینه سازی آن» به بررسی

وضعیت خدمات اطلاع رسانی در آموزشگاه های نظام جدید متوسطه شهر تهران پرداخته است. جامعه آماری این تحقیق ۱۱۰ آموزشگاه متوسطه مجری نظام جدید متوسطه شهر تهران بود. فرضیه پژوهش منی بر این است که در این آموزشگاه ها برای خدمات اطلاع رسانی جایگاهی ویژه وجود دارد. یافته های تحقیق مشخص کرد که برخلاف فرضیه، در این آموزشگاه ها جایگاهی برای اطلاع رسانی در نظر گرفته نشده است. متولان امر آموزش کشور باید به ثنویت کتابخانه های آموزشگاهی هم از نظر نیروی انسانی متخصص و هم از نظر تجهیزات، پردازند (۳).

یافته های پژوهش و تجزیه و تحلیل آنها

طبق آمار سال تحصیلی ۸۱-۸۰ اداره کل آموزش و

پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد، ۲۸۳ آموزشگاه متوسطه در این استان وجود دارد. به همین تعداد پرسشنامه ای با ۱۷ سؤال تهیه شد و از طریق اداره کل آموزش و پرورش هر شهر میان آموزشگاه ها توزیع و سپس گردآوری شد. در مجموع ۱۵۷ پرسشنامه جمع شد که بعد از پی گیری های مکرر مشخص شد که ۱۰۶ آموزشگاه به صورت مشترک در شیفت های صبح و عصر از یک کتابخانه استفاده می کنند و ۱۹ آموزشگاه به طور کلی از وجود کتابخانه بی بهره هستند. برای پردازش توصیفی داده ها از برنامه اکسل استفاده شد.

بر اساس جدول ۱ از مجموع ۱۲۴ کتابخانه، بیشترین اوقات استفاده از کتابخانه زنگ تفریح است (۴۵ درصد)

جدول ۱. توزیع فراوانی اوقات استفاده از کتابخانه

درصد	فراوانی	اوقات استفاده
۴۵	۵۶	زنگ تفریح
۳۱	۳۹	زنگ تفریح و پرورشی
۱۰	۱۲	زنگ پرورشی
۶	۸	زنگ ورزشی
۶	۸	بعداز تعطیلی مدرسه
۱	۱	زنگ انشاء
۱۰۰	۱۲۴	جمع کل

جدول ۲. توزیع فراوانی محل تامین بودجه سالانه کتابخانه

درصد	فراوانی	راه های تأمین بودجه سالانه
۸۱	۵۲	سرانه دانش آموزی
۱۳	۸	کمک های مردمی و اداره آموزش و پرورش
۵	۳	حق عضویت
۲	۱	شهریه کلاس های تقویتی
۱۰۰	۶۴	جمع کل

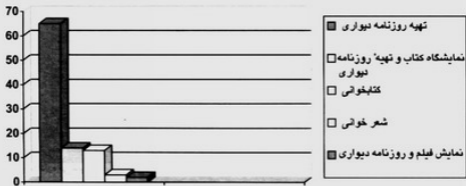
و ۳۱ درصد نیز به زنگ تفریح و پرورشی باهم اشاره کرده‌اند. ۱۰ درصد به زنگ پرورشی، ۶ درصد به زنگ ورزش، ۶ درصد به ساعات بعد از تعطیلی مدرسه و ۱ درصد به زنگ انشاء اشاره داشته‌اند.

طبق جدول ۱ از ۶۴ کتابخانه پاسخ دهند، ۸۱ درصد، بودجه سالانه خود را از سرانه دانش آموزی تأمین می‌کنند. ۱۳ درصد از طریق کمک‌های مردمی و اداره آموزش و پرورش، ۵ درصد از طریق حق عضویت و ۲ درصد از طریق شهریه کلاس‌های تقویتی تأمین بودجه می‌نمایند. طبق جدول ۳ درباره ارتباط میان کتابخانه‌ها، از مجموع ۶۸ کتابخانه، ۶۲ درصد ارتباط با کتابخانه‌های عمومی را ذکر کرده‌اند، ۱۵ درصد با کتابخانه‌های دیگر مدارس، ۱۰ درصد با کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۹ درصد با کتابخانه‌های مساجد و ۴ درصد

به ارتباط با کتابخانه‌های دانشگاهی اشاره کرده‌اند. نمودار فعالیت‌های جانبی کتابخانه‌ها را نشان می‌دهد. طبق این نمودار از مجموع ۹۸ کتابخانه، ۶۶ درصد به تهیه روزنامه دیواری، ۱۴ درصد به نمایشگاه کتاب و تهیه روزنامه دیواری، ۱۳ درصد به کتابخوانی، ۳ درصد به شعر خوانی، ۲ درصد به نمایش فیلم و روزنامه دیواری و ۱ درصد به همه موارد اشاره کرده‌اند.

جدول ۲ وضعیت مواد دیداری - شنیداری (فناوری‌های اطلاعاتی) را نشان می‌دهد. طبق این جدول از مجموع ۱۳۸ کتابخانه، ۵۹ درصد به نبود این وسایل اشاره کرده‌اند و ۳۱ درصد به وجود رادیو، تلویزیون، ویدئو و ۱۰ درصد به وجود رایانه اشاره کرده‌اند.

بر اساس جدول ۵ بیشترین فراوانی مسئول کتابخانه‌های مورد بررسی متعلق به مربیان پرورشی است (۵۵ درصد).

نمودار ۱. درصد توزیع فراوانی فعالیت‌های جانبی کتابخانه

جدول ۳. توزیع فراوانی ارتباط میان کتابخانه‌ها

درصد	فراوانی	ارتباط میان کتابخانه‌ها
۶۲	۴۲	کتابخانه‌های عمومی
۱۵	۱۰	دیگر مدارس
۱۰	۷	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۹	۶	مساجد
۴	۳	دانشگاهی
۱۰۰	۶۸	جمع کل

جدول ۴. توزیع فراوانی وجود مواد دیداری - شنیداری

درصد	فراوانی	مواد دیداری - شنیداری
۵۹	۸۱	نمود مواد دیداری - شنیداری
۳۱	۴۳	رادیو، ویدئو، تلویزیون
۱۰	۱۴	رایانه
۱۰۰	۱۳۸	جمع کل

جدول ۵. توزیع فراوانی مسئول کتابخانه

درصد	فراوانی	مسئول کتابخانه
۵۵	۷۲	مریی پرورشی
۲۱	۲۷	کتابدار مجرب
۱۱	۱۵	مدیر مدرسه
۹	۱۲	مدیر و مریی پرورشی
۳	۴	کتابدار متخصص
۱	۱	معاون مدرسه
۱۰۰	۱۳۱	جمع کل

جدول ۷ به مشکلات کتابخانه‌ها اشاره دارد که باعث ناکارآمدی این کتابخانه‌ها می‌شود. براساس این جدول از مجموع ۱۱۶ کتابخانه، ۲۳ درصد نبود فضای، بودجه و کتابدار را از اهم مشکلات خود دانسته‌اند. ۲۲ درصد نبود فضای، بودجه و حمایت نشدن توسط اداره آموزش و پرورش، ۱۷ درصد فقط به حمایت نشدن توسط اداره آموزش و پرورش، ۱۳ درصد به همه موارد و ۵ درصد به استقبال نکردن دانش آموزان اشاره کرده‌اند (نمودار ۲).

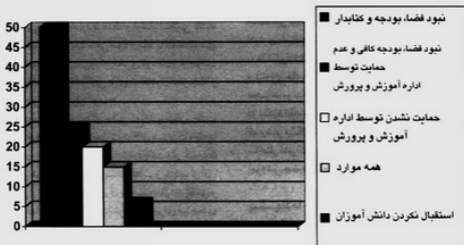
۲۱ درصد از کتابخانه‌ها توسط کتابدار مجرب، ۱۱ درصد توسط مدیر مدرسه، ۹ درصد توسط مدیر و مریی پرورشی، ۳ درصد توسط کتابدار متخصص و ادرصد توسط معاون مدرسه اداره می‌شود. براساس جدول ۶ از مجموع ۱۱۰ کتابخانه پاسخ دهنده، ۶۸ درصد از کتابخانه‌ها میان ۱۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ جلد کتاب دارند و ۱۷ درصد میان ۱۰۰۰ تا ۲۰۰۰ و ۱۰ درصد میان ۲۰۰۰ تا ۳۰۰۰ و ۵ درصد میان ۳۰۰۰ تا ۴۰۰۰ جلد کتاب دارند.

جدول ۶. توزیع فراوانی و درصد تعداد کتاب‌های کتابخانه

درصد	فراوانی	تعداد کتاب‌ها
۶۸	۷۵	۱۰۰۰ - -
۱۷	۱۹	۲۰۰۰ - ۱۰۰۰
۱۰	۱۱	۳۰۰۰ - ۲۰۰۰
۵	۵	۴۰۰۰ - ۳۰۰۰
۱۰۰	۱۱۰	جمع کل

جدول ۷. توزیع فراوانی و درصد مشکلات کتابخانه‌ها

مشکلات کتابخانه‌ها	فراوانی	درصد
نبود فضا، بودجه و کتابدار	۵۰	۴۳
نبود فضا و بودجه کافی و حمایت نشدن توسط اداره آموزش و پرورش	۲۵	۲۲
حمایت نشدن توسط اداره آموزش و پرورش	۲۰	۱۷
همه موارد	۱۵	۱۳
استقبال نکردن دانش‌آموزان	۶	۵
جمع	۱۱۶	۱۰۰

نمودار ۲. توزیع فراوانی مشکلات کتابخانه‌ها

۱. دربارهٔ بیشترین اوقات استفاده از کتابخانه، بالاترین درصد به زنگ تفریح با ۴۵ درصد و کمترین درصد به زنگ انشاء اختصاص دارد با ۱ درصد؛ در صورتی که باید در زنگ انشاء دانش‌آموزان به خواندن کتاب و خلاصه کردن آن بپردازند و این زنگ می‌تواند مشوق دانش‌آموزان برای استفادهٔ بیشتر از کتابخانه باشد. همچنین در زنگ مطالعات پژوهشی باید دانش‌آموزان را با شیوهٔ تحقیق و چگونگی استفاده از کتابخانه آشنا کرد. به‌طور کلی اگر میان ساعات کار کتابخانه‌های مدارس و وقت آزاد

نتیجه‌گیری

بویابی نظام آموزشی کشور در گرو میزان بهره‌گیری از کتابخانه‌های آموزشی در نقش یک ابزار آموزشی است. با وجود پذیرش ضرورت توسعه و تقویت کتابخانه‌های آموزشی از سوی مسئولان آموزش و پرورش کشور، عملاً شاهد ضعف کمی و کیفی این کتابخانه‌ها هستیم. با توجه به پرسش‌های اساسی تحقیق، نتایج به دست آمده به این ترتیب است:

دانش آموزان در مدرسه هماهنگی وجود داشته باشد، گرایش به مطالعه در آنها بیشتر خواهد شد.

۲. در زمینه وضعیت بودجه در این کتابخانه‌ها، یافته‌ها نشان می‌دهد که همه آنها از بودجه سالانه محروم هستند و ۸۱ درصد از بودجه آنها از طریق سرانه دانش آموزی تأمین می‌شود. لازم است اداره آموزش و پرورش بودجه‌ای خاص برای کتابخانه‌ها در نظر بگیرد، ضمن اینکه به جلب کمک‌های مردمی و سازمانی نیز بپردازد.

۳. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که ۶۲ درصد از کتابخانه‌های آموزشی استان کهگیلویه و بویراحمد با کتابخانه‌های عمومی استان ارتباط اطلاعاتی دارند. ضروری است اداره آموزش و پرورش هماهنگی‌های لازم را در این زمینه با اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی داشته باشد. ضمن اینکه باید سعی شود ارتباط با کتابخانه‌های دیگر همچون کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و کتابخانه‌های دانشگاهی برای استفاده از تجربیات و دانش فنی آنها برقرار شود.

۴. در زمینه فعالیت‌های جانبی که باید به منظور جذب دانش آموزان به کتابخانه انجام شود، ۶۶ درصد از کتابخانه‌ها به تهیه روزنامه‌یوبلری اشاره کرده‌اند. فعالیت‌هایی همچون نمایش فیلم، برگزاری نمایشگاه کتاب و بازدید از آن، معرفی و تشویق دانش آموزان نویسنده، بازدید علمی و مانند آنها می‌تواند مشوق دانش آموزان برای مراجعه به کتابخانه باشد.

۵. ۵۹ درصد از کتابخانه‌های مورد بررسی، فاقد هرگونه مواد دیداری - شنیداری و فناوری‌های اطلاعاتی هستند و ۳۱ درصد به رادیو و تلویزیون و ویدئو و ۱۰ درصد به رایانه اشاره کرده‌اند، این در حالی است که امروزه هر کتابخانه‌ای به تجهیزات فنی نیاز دارد چرا که روزآمد بودن ریزه‌ریزه روز ضروری‌تر می‌شود و هماهنگی میان آموزش و نیاز جامعه اجتناب می‌کند که نظام آموزشی ما بودجه خاصی برای فناوری‌های نوین اطلاعاتی در نظر بگیرد.

۶. از نظر نیروی متخصص، یافته‌ها نشان می‌دهد که فقط ۳ درصد از این کتابخانه‌ها نیروی متخصص دارند. در حالی که ۱۵ درصد از کتابخانه‌های مدارس بیش از ۲۰۰۰ جلد کتاب دارند و لازم است اداره آموزش و پرورش با توجه به بخشنامه‌ای که در این مورد وجود دارد، برای کارایی این کتابخانه‌ها نیروی متخصص استخدام کند.

و برای کتابداران غیرمتخصص نیز دوره‌های آموزش ضمن خدمت برگزار کند.

۷. وضعیت موجود کتابخانه‌ها از نظر تعداد منابع بسیار نامطلوب است به طوری که فقط ۵۰ درصد از این کتابخانه‌ها میان ۳۰۰۰ تا ۴۰۰۰ جلد کتاب دارند و موجودی بقیه کتابخانه‌ها پایین‌تر از این مقدار است.

۸. به طور کلی دلایل ناکارآمدی کتابخانه‌های آموزشی (مقطع متوسطه) استان کهگیلویه و بویراحمد در مشخص نبودن جایگاه کتابخانه‌های آموزشی در نظام آموزش و پرورش است. برنامه‌ای برای ایجاد یا گسترش آنها وجود ندارد. آموزشگاه‌هایی که کتابخانه دارند با مشکلاتی همچون فضا، بودجه، نبود نیروی متخصص، نامناسب بودن وقت استفاده، نبود نشریات ادواری، استفاده نکردن از یک نظام طبقه‌بندی استاندارد به علت نبود کتابدار متخصص، نبود مواد دیداری - شنیداری و فناوری‌های اطلاعاتی، کمبود کتاب و روزآمد نبودن مجموعه، و نداشتن خط‌مشی مشخص برای ابراز وجود در پیکره نظام مدرسه، مواجه هستند. شاید بتوان گفت که بیشتر مشکلات کتابخانه‌های آموزشی ناشی از ساختار متمرکز حافظه آموزش و پرورش است که در آن شیوه آموزشی همچنان حافظه محور به پیش می‌رود.

پیشنهادها

۱. تشکیل کمیته کتابخانه‌های آموزشی زیر نظر وزارت آموزش و پرورش با همکاری انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و کتابخانه ملی ایران و مشخص کردن استانداردهای این کتابخانه‌ها در همه دوره‌های تحصیلی متناسب با اوضاع کشور؛

۲. تخصیص اعتباری مشخص در هر سال برای تجهیز کتابخانه‌های مدارس؛

۳. تعیین خط‌مشی مشخص و ایجاد شرایط متناسب با اهداف مصوب و شفاف آموزش و پرورش؛

۴. خصوصی‌سازی مراکز آموزشی با توجه به اینکه دولت دیگر جوایگویی هزینه‌ها نیست؛

۵. تبیین جایگاه کتابخانه‌های آموزشی در طرح کلیات نظام جدید با توجه به اینکه در این طرح بر تحقیق از سوی دانش آموزان تأکید شود؛

۶. معاونت برنامه‌ریزی درسی، ساعتی را به نام ساعت

مطالعه به دروس دانش آموزان اضافه کرده است. اما شرح فعالیت های این ساعت به روشنی بیان نشده است. ضرورت توجه معلمان و کتابداران به مطالعه هدفمند و هدایت شده در این ساعت؛

۷. خارج کردن کتابخانه های آموزشی از پوشش امور پرورشی و افزودن شاخه پژوهش به تشکیلات آموزش و پرورش؛

۸. شورای ترویج کتابخوانی و ایجاد کتابخانه در واحدهای آموزشی در ۱۳۷۴ به تصویب رسید. تبیین وظایف و عملکرد این شورا و چگونگی عملکرد آن برای بهبود وضعیت کتابخانه های آموزشی ضروری است؛

۹. طرح غنی سازی مدارس بر شیوه نوین تدریس تأکید دارد که نمی تواند بدون کتابخانه اجرا شود. بنابراین جایگاه کتابخانه برای تحقق این طرح باید مدنظر قرار گیرد؛

۱۰. طرح جذب کتابدار برای مدارس که بیش از ۲ هزار جلد کتاب دارند به تصویب رسیده است. باید بر اجرای دقیق آن نظارت شود؛

۱۱. استفاده از شیوه های مانند ارزشیابی معلمان از نظر کیفیت کار و ارزشیابی دانش آموزان با توجه به کتاب های درسی و غیر درسی؛

۱۲. با توجه به اینکه باز تبلیغات بر عهده رسانه های گروهی است. بهتر است از این رسانه ها برای ترویج فرهنگ مطالعه استفاده شود. به ویژه اینکه شبکه استانی می تواند ضمن معرفی افراد موفق و علاقه مند به مطالعه و کتابخانه های شهرهای استان گام مهمی در این راه بردارد؛

۱۳. نظر خواهی از والدین دانش آموزان در کار انتخاب و تهیه کتاب برای جلب حمایت های آنها؛

۱۴. کتابخانه ها می توانند با نمایش فیلم های مرتبط با دروس، آموختن همراه با هیجان را به دانش آموزان ارائه دهند؛

۱۵. در هفته کتاب یک روز با عنوان روز ملی اهدای کتاب به مدارس نامگذاری شود و در آن روز از طریق ارسال نامه، ناشران، مؤسسات و اولیا، به اهدای کتاب ترغیب شوند و با ایجاد پایگاه جمع آوری کتب برای مدارس به جلب کمک های مردمی اقدام شود؛

۱۶. اجباری کردن درس مطالعه و پژوهش با توجه به اینکه در حال حاضر این درس در مدارس متوسطه به صورت اختیاری ارائه می گردد؛

۱۷. انتشار نشریه ای دانش آموزی برای جلب نوشته های دانش آموزان به منظور ترغیب آنها به مطالعه و پژوهش؛

۱۸. گرایش شدن رشته کتابداری در ساختار آموزش عالی، که یکی از این گرایش ها، کتابخانه های آموزشی باشد و با گنجاندن و تأسیس این رشته در مراکز تربیت معلم.

پیشنهاد برای تحقیقات آینده

۱. پیشنهاد می شود عملکرد شورای ترویج کتابخوانی و ایجاد کتابخانه در واحدهای آموزشی بررسی شود؛

۲. پژوهشی درباره علت افزایش کلاس های تقویتی و ارتباط آن با ناکارایی کتابخانه های آموزشی انجام شود؛

۳. جایگاه کتابخانه ها در طرح غنی سازی مدارس بررسی شود؛

۴. با توجه به طرح جذب کتابدار برای مدارس که بیش از ۲ هزار جلد کتاب دارند، لازم است تحقیقی برای موفقیت اجرای این طرح صورت گیرد.

۵. با توجه به اینکه توصیه های کارشناسان، خصوصاً سازی مراکز آموزشی است، پیشنهاد می شود وضعیت کتابخانه های مدارس دولتی و غیرانتفاعی با هم مقایسه شود.

منابع

۱. آسایش، شهین. مقایسه کتابخانه های دبیرستانی (تهران) و بریتانیا. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۵۶.

۲. باب الحوائجی، فهیمه. علل عدم تداوم و پویایی کتابخانه های دبیرستانی در ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۶۶.

۳. سلوکی، علی. ارزیابی امکانات و خدمات اطلاع رسانی آموزشگاه های محری نظام جدید آموزش متوسطه تهران و ارائه پیشنهادی برای بهینه سازی آن. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۵.

۴. گونودزیسکا، جادویگا. کتابخانه در نظام آموزش و پرورش به عنوان کیفیت. ترجمه ثریا فرل ای. ا. ب. گزیده مقالات ایفلا ۹۶ (چین) ۲۵-۳۱، اوت ۱۹۹۹. زیر نظر دکتر عباس حری، به همت و ویراستاری تاج الملوک از جمند، تهران، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۶. ص ۲۸۶-۲۷۸.

5. Olumi, Tahere. "Anvestigation of Public High School Libraries in Tehran,Iran and Recommendation, ns For their Development". Ph.D. Thesis university of pimsburgh, 1979.

تاریخ دریافت: ۸۴/۴/۲۷